

Bestuurlijke samenvatting begroting 2010

inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Uitvoeren: de begroting 2010 in het kort	8
2.1	Mooi Brabant: tegen de vervlakking en verrommeling	9
2.2	Schoon Brabant: ruimte voor het experiment	10
2.3	Dynamisch Brabant: gericht op een sterke economische positie	11
2.4	Perspectiefrijk Brabant: mee doen!	12
2.5	Bereikbaar Brabant: zorgen voor trendbreuk	13
2.6	Verbindend Brabant: creativiteit en samenwerking stimuleren	14
2.7	Programma Landelijk Gebied	15
2.8	Samen investeren in Brabant(Stad)	16
2.9	Regulier beleid	17
3	Financiële overzichten	25
3.1	Begroting 2010 algemeen	26
3.2	Vertrouwen in Brabant	28
3.3	Programma landelijk gebied	30
3.4	Samen investeren in BrabantStad	31
3.5	Maatregelenpakket aanpak kredietcrisis	32

1 Inleiding

Bijzondere tijden en grote uitdagingen

In 2007 is een ambitieus Bestuursakkoord gepresenteerd. Doelstelling van dit bestuursakkoord is op vernieuwende wijze en met stevige allianties zichtbare bijdragen leveren aan de maatschappelijke vraagstukken van dit moment. Een belangrijk deel van de resultaten van dit bestuursakkoord, 'Vertrouwen in Brabant', moet in 2010 – het laatste volle jaar van deze bestuursperiode - zichtbaar worden. De midterm review laat zien dat de fundamenteen hiervoor gelegd zijn. Noodzakelijke organisatorische en inhoudelijke voorbereidingen zijn getroffen, allianties met de 'buitenwacht' zijn gesloten en op allerlei fronten zijn (tussen) resultaten geboekt. Tegelijkertijd is te zien dat een aantal voornemens nog omgezet moet worden in concrete resultaten. Dit is de hoofdpoging voor 2010.

Echter, de wereld om ons heen heeft niet stilgestaan. Het afgelopen jaar zijn grote ontwikkelingen op Brabant afgekomen. Ontwikkelingen die van invloed zijn op het (toekomstig) functioneren van de provincie. Hierbij gaat het met name om:

- verdergaande decentralisatie van taken als uitwerking van het bestuursakkoord Rijk-provincies;
- heropleving van de discussie over de rol, positie en toegevoegde waarde van de provincie;
- op handen zijnde rijksbezuinigingen en herverdeling van het provinciefonds;
- de economische recessie;
- de lopende takendiscussie binnen uw Staten;
- de verkoop van Essent die heeft plaatsgevonden en in het verlengde daarvan de opgestelde investeringsagenda;

- de implementatie van de nieuwe wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de tot standkoming van omgevingsdiensten;
- de implementatie van de nieuwe wet op de ruimtelijke ordening (nWRO).

Meer dan ooit wordt een beroep gedaan op een flexibele overheid die slim meebeweegt met maatschappelijke tendensen en acute vraagstukken. Ook de provincie wordt getest op haar souplesse en zal op deze ontwikkelingen moeten anticiperen en reageren. In 2010 zal er daarom, naast het 'oogsten' van de resultaten in het kader van het bestuursakkoord, een belangrijke focus moeten liggen op het goed organiseren van de consequenties van deze ontwikkelingen. In de voorjaarsnota is voor een aantal van deze ontwikkelingen de koers uitgezet.

Nieuw financieel perspectief

De voorjaarsnota laat zien dat we deze uitdagingen moeten aangaan vanuit een nieuw financieel perspectief. De provinciale financiële huishouding is op alle fronten in beweging. In de afgelopen jaren is de provinciale begroting gegroeid van € 450 miljoen naar circa € 1 miljard per jaar. Jaarlijks waren er financiële meevallers te melden als gevolg van onder andere hogere dividenduitkeringen en inkomsten uit motorrijtuigenbelasting. Deze stijgende lijn is ook zichtbaar in de realisatiecijfers, in 2008 bedroeg de realisatie € 867 miljoen wat ruim € 63 miljoen meer was dan in 2007. Maar de gevolgen van de economische recessie en de bezuinigingsplannen van het kabinet zetten onze begroting onder druk. Los van de toekomstige investeringsruimte als gevolg van de verkoop van de aandelen Essent, zijn de budgettaire mogelijkheden tot het einde van deze bestuursperiode

beperkt. Dit betekent dat we nu geen nieuwe zaken willen oppakken, maar ons focussen op de uitvoering van hetgeen de afgelopen jaren in gang is gezet. Voor de toekomst zal het nieuwe financiële perspectief inhouden dat ombuigingen onvermijdelijk zullen zijn om op termijn de begroting in evenwicht te houden.

De geschetste externe ontwikkelingen alsmede het nieuwe financieel perspectief maken een hernieuwde bezinning op de strategische koers van de provincie noodzakelijk. Daarvan afgeleid zal dit ook consequenties hebben voor de ontwikkeling van de provinciale organisatie: 'Structure follows strategy'. In 2010 zal een hernieuwde strategische koers Brabant 2015 als verbreding en verdieping van het essay "Investeringsprogramma Essent" geformuleerd worden die vervolgens vertaald zal worden in een organisatiestrategie 2015.

In voorliggende inleiding willen we verder ingaan op:

1. de majeure uitvoeringsopgaven in 2010
2. het financieel perspectief
3. wat betekent dit voor de provincie?: Brabant 2015

Majeure uitvoeringsopgaven 2010

Waar draait het om in 2010?

- a. Uitvoeren bestuursakkoord: in 2010 moet een belangrijk deel van de resultaten van het bestuursakkoord zichtbaar worden.

Enkele kritische opgaven in 2010 zijn:

- Mooi Brabant: de herstructurering van bedrijventerreinen (800 ha eind 2010) en spoorzones leidt tot zichtbare resultaten en de uitvoering van de robuuste verbinding de Beerze zal in een versnelling komen;
- Schoon Brabant: voor een aantal van de proeftuinen start de uitvoering: onder andere de realisatie van de 1^e duurzame koppeling tussen bedrijven op het industrieterrein Moerdijk en oplevering 1^e energieneutrale woningen in de nieuwbouwwijk Geerpark (Heusden). Verder zal de verbinding tussen stad en buitengebied zichtbaar worden door uitvoering van concrete projecten;
- Dynamisch Brabant: opstellen van het 'bidbook' BrabantStad Culturele Hoofdstad. In 2011 wordt beslist over de kandidaatstelling. Ter verbetering van de leefomgeving wordt in 2010 in twee Nimby-pilots

geïnvesteerd om daadwerkelijke Nimby-knelpunten op te lossen en wordt een derde gestart;

- Perspectiefrijk Brabant: blijvend investeren in de effectieve en efficiënte ketenvorming in de jeugdzorg: eind 2010 hebben naar verwachting 51 gemeenten een Centrum voor Jeugd en Gezin. Onverminderde inzet op de leefbaarheidsprojecten voor dorpen: samen met gemeenten werken we aan 26 IDOP's waarvan in 2010 de eerste 30% worden gerealiseerd. En de restauratie van monumenten is eind 2010 halverwege: samen met eigenaren werken we aan de meerjarige restauratie van 39 beeldbepalende Brabantse monumenten;
 - Bereikbaar Brabant: uitvoering van het bereikbaarheidsprogramma Zuidoost-vleugel Brabantstad moet in 2010 leiden tot een in de regio breed gedragen integrale oplossingsrichting voor de N69 en de start van de realisatie van de Noordoost-corridor (N279 inclusief de oost-west verbinding). In 2010 vindt uitvoering van de afspraken over duurzame afwikkeling van goederenstromen, multimodale benutting en stedelijke distributie Brabantbreed plaats;
 - Verbindend Brabant: start van het, in samenwerking met de partners, uitdragen van Merk Brabant via uitingen, campagnes, sponsoring, etc. Met alle regio's zijn eind 2010 de majeure opgaven gedefinieerd en afspraken gemaakt over een investeringsagenda en de bijbehorende (co)financiering.
- b. De grote opgaven in het landelijk gebied: begin 2009 is een versnellingskoers ingezet, in 2010 zullen de effecten hiervan zichtbaar moeten worden. Grondverwerving is vaak een kritische factor voor het behalen van de doelen. Verder zal er in 2010 een midterm review plaatsvinden over het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).
 - c. Samen Investeren in Brabantstad: in 2010 zal de uitvoering centraal staan. Eind 2010 moeten alle projecten uit dit convenant gestart zijn. Begin 2010 zal een midterm review worden opgesteld en worden de ervaringen gebruikt om te formuleren op welke wijze BrabantStad zich verder kan ontwikkelen.
 - d. Maatregelenpakket kredietcrisis: het uitvoeren van de geplande stimuleringsmaatregelen, leningen en participaties heeft topprioriteit. Het einde van de recessie is nog niet in zicht, er zal ook in 2010 blijvende

aandacht moeten zijn voor de effecten hiervan op Brabant en op de realisatie van de provinciale doelen.

- e. investeringsagenda: de verkoop van de aandelen Essent en de daarbij beschikbaar gekomen middelen bieden een unieke kans om een investeringsprogramma op te stellen gericht op een duurzame, innovatieve en kennis-gedreven economie. In 2010 zal uitwerking van dit investeringsprogramma plaatsvinden.
- f. een aantal specifieke opgaven, waaronder:
 - voorbereiding verkiezingen 2011;
 - de opgaven op het gebied van infrastructuur (wegen) op basis van het PVVP en het Brabants MIT;
 - de voortgang in de grondverwerving (Ecologische Hoofdstructuur, bedrijventerreinen) blijft een aandachtspunt. Het provinciale ontwikkelbedrijf is in 2009 in de steigers gezet en zal in 2010 verder uitgebouwd worden;
 - openbaar vervoer: vanwege het succes wordt de pilot goedkoop openbaar vervoer (GOVI) inclusief het SRE-gebied verlengd tot uiterlijk 1 juli 2010;
 - jeugdzorg: in 2010 verdere daling van de wachtlijsten naar 150- 200 (was 400 in 2009). In 2010 zal duidelijk worden wat de gevolgen zijn van de landelijke evaluatie van de Wet op de jeugdzorg op de omvang van het taakpakket van de provincie en de beschikbare rijksmiddelen;
 - implementatie Wabo en vorming omgevingsdiensten;
 - nWRO: in 2010 zal besluitvorming plaatsvinden over de nieuwe structuurvisie en de provinciale verordening Ruimte;
 - Noord-Brabants museum: in 2010 start de verbouwing die naar verwachting in 2011 wordt afgerond.

Voor de realisatie van al deze opgaven zullen lopende samenwerkingsverbanden (o.a. B5, West-Brabant, waterschappen) met kracht worden doorgezet. In het licht van het maatregelenpakket kredietcrisis en de investeringsagenda Essent zullen ook nieuwe samenwerkingsverbanden worden aangegaan. Zo wordt de samenwerking met o.a. het bedrijfsleven verder versterkt.

Financieel perspectief

De financiële ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op en het financiële perspectief van de provincie is sterk aan verandering onderhevig. Daarnaast is er een aantal ontwikkelingen zoals de bezuinigingsplannen van het rijk waarvan de gevolgen nog onzeker zijn. Het financieel perspectief van de begroting 2010 is geschetst bij de voorjaarsnota, waarbij een splitsing is gemaakt tussen de periode 2009-2011 en het financieel perspectief voor 2012 en verder.

Voor de periode 2009-2011 zien we dat de budgettaire ruimte beperkt is. Waarbij we bij het provinciefonds niet alleen geconfronteerd worden met een daling van het accres 2009-2011, maar in 2011 ook nog eens met een extra korting van in totaal € 300 miljoen voor de provincies. Dat is althans het bedrag dat het kabinet (structureel) heeft ingeboekt in de rijksbegroting 2010. Daarnaast zien we dat er geen stijgende lijn meer zit in de opcentenopbrengst MRB, de groei uit het wagenpark is er vrijwel uit.

Uit onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer m.b.t. de jaarrekening 2008 blijkt verder dat in de praktijk zich (structurele) onderbestedingen voordoen. Om begroting en realisatie dicht bij elkaar te brengen, is in 2008 gekozen voor toepassing van het instrument overprogrammering. In dezelfde geest is bij de voorjaarsnota besloten tot een eenmalige aftopping van de bestemmingsreserves zodat een reële aansluiting ontstaat bij het volume aan onder handen werk. Dit maakt het mogelijk gelden naar voren te halen en gereserveerde middelen voor toekomstige bestemmingen in te ruilen voor concrete maatregelen op korte termijn (2009-2011).

Voor de periode vanaf 2012 spelen drie belangrijke ontwikkelingen:

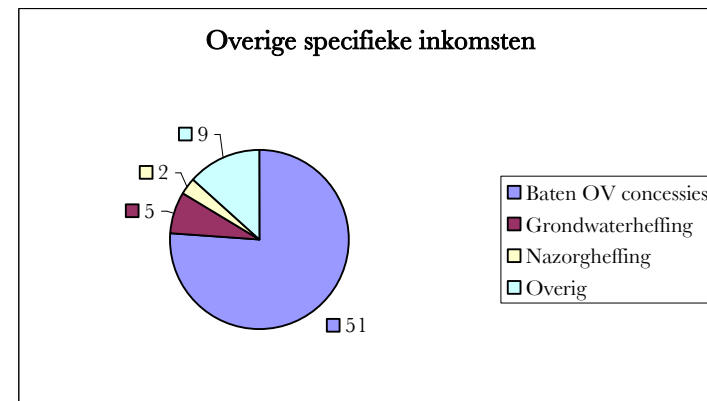
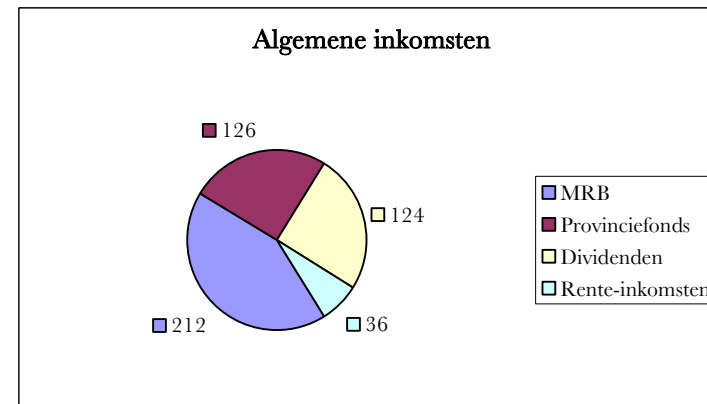
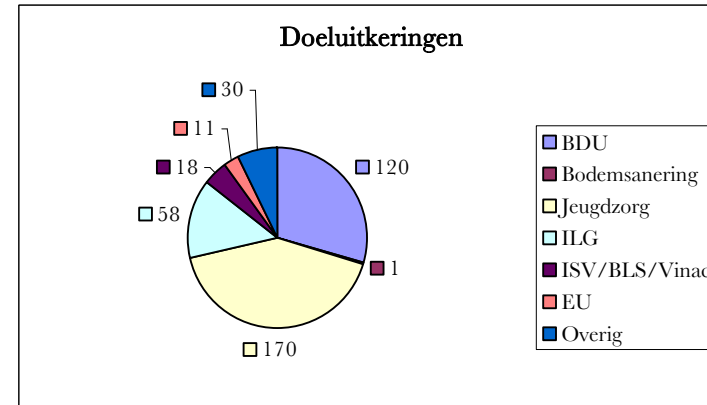
1. de financiële impact (m.n. rente-effecten) van de verkoop van onze aandelen Essent en de uitvoering van een ambitieus investeringsprogramma;
2. verwachte rijksbezuinigingen en de herijking van het provinciefonds;
3. de implementatie van de uitkomsten van de takendiscussie.

Op het moment van het opstellen van de voorjaarsnota was er slechts een globaal beeld te schetsen van het financiële perspectief. Vertaling van de consequenties van bovenstaande ontwikkelingen in de (meerjaren-)begroting heeft later plaats. In de najaarsbrief zal een bijgesteld financieel beeld worden geschetst, zodat dit kan worden meegenomen bij de behandeling van de begroting 2010.

Desalniettemin moet geconcludeerd worden dat het tij is gekeerd. De huidige ontwikkelingen en het veranderde financieel perspectief vragen dan ook om een herbezinning op de vraag wat voor een provincie we willen zijn en de daarbij horende strategische koers en organisatiestrategie.

Begroting 2010

Het financiële kader voor de voorliggende begroting 2010 wordt bepaald door de vastgestelde Voorjaarsnota (PS41/09). De begroting 2010 heeft een totale omzet van € 1.188 miljoen. Deze lasten worden gefinancierd door een totaal aan inkomsten van € 973 miljoen en een onttrekking aan de diverse reserves van € 215 miljoen. De totale inkomsten ad € 973 miljoen zijn opgebouwd uit € 408 miljoen aan doeluitkeringen, € 498 miljoen aan algemene inkomsten en € 67 miljoen aan overige specifieke inkomsten. Verder staat er voor een bedrag van € 164 miljoen aan investeringen gepland. De lasten van deze investeringen (kapitaallasten) zijn opgenomen in het hiervoor genoemde totaal van € 1.188 miljoen. Een verdere onderverdeling van de inkomsten ad € 973 miljoen naar financieringsbron is hieronder in een drietal diagrammen opgenomen.

De besteding van de totale baten in totaal € 1.188 miljoen vindt als volgt plaats:

a. wettelijke taken uit doeluitkeringen	408
b. wettelijke taken uit overige inkomsten	103
c. autonome taken	431
d. apparaatslasten	126
e. kapitaallasten	66
f. storting in reserves	54
Totaal (x € 1 miljoen)	1.188

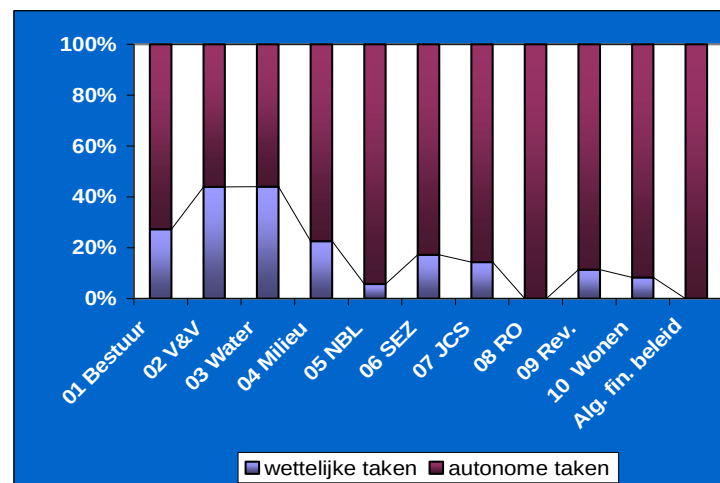
Dit is als volgt verdeeld over de verschillende begrotingshoofdstukken:

	wettelijk doeluitk.	wettelijk overig* ¹	autonoom	overig	totaal
	(a)	(b)	(c)	(d-f)	
01 Bestuur	0	3	8	10	21
02 Verkeer en vervoer * ²	135	43	55	86	319
03 Water * ³	7	11	14	9	41
04 Milieu	17	7	24	35	83
05 Natuur, bos en landschap	39	2	33	12	86
06 Sociaal economische zaken	6	11	53	5	75
07 Jeugd, cultuur en samenleving		20	119	14	324
08 Ruimtelijke Ontwikkeling			29	9	38
09 Revitalisering	15	5	39	11	70
10 Wonen	18	1	11	1	31
Algemeen financieel beleid			46	54	100
Totaal (x € 1 miljoen)	408	103	431	246	1.188

*¹ Gefinancierd uit algemene middelen en specifieke inkomsten

Als we de doeluitkeringen buiten beschouwing laten dan zien we dat de overige baten ad € 780 miljoen voor circa 13% worden besteed aan wettelijke taken en circa 55% aan autonome taken (excl. apparaats- en kapitaallasten). Onderstaande grafiek geeft per begrotingshoofdstuk inzicht in de verdeling van deze overige baten over respectievelijk wettelijke en autonome taken.

Besteding overige baten aan wettelijke cq. autonome taken

*² Uit de OV-concessies wordt € 51 miljoen aan specifieke inkomsten ontvangen

*³ Uit de grondwaterheffing wordt € 5 miljoen aan specifieke inkomsten ontvangen

Ultimo 2010 wordt de totale reserve positie begroot op € 516 miljoen. Waarvan € 297 miljoen aan bestemmingsreserves. In 2010 zien we een totale onttrekking van € 215 miljoen aan de reserves tegenover een storting van € 54 miljoen, per saldo neemt de reserve positie dus af met € 161 miljoen.

Naast de gevormde reservepositie staat er ultimo 2010 nog een bedrag van € 288 miljoen aan vooruitontvangen doeluitkeringen (waarvan € 164 miljoen aan BDU-middelen) op de balans. Deze middelen zullen in de komende jaren nog tot besteding moeten komen en/of worden terugbetaald. Voor de besteding hiervan zijn net als voor de reserves bestedingsplannen opgesteld.

In de provinciale begroting is ook sprake van een aantal grote co-financierings-overeenkomsten waarvan de bestuursovereenkomst ILG met het Rijk en Samen Investeren in Brabant(Stad) de grootste zijn. Deze vindt u terug in hoofdstuk 3 van deze samenvatting en de aparte paragraaf Programma's bij de najaarsnota.

Strategische koers 2015

Zoals hiervoor aangegeven zijn de precieze toekomstige ontwikkelingen voor de provincie voorlopig nog onzeker (uitkomst takendiscussie, concrete invulling Essent investeringsagenda, e.d.). Daarmee is de door de provincie te volgen strategie ook nog niet volledig uitgekristalliseerd. In 2010 formuleren wij onze visie op Brabant 2015. Deze visie is de basis voor de strategische koers van de provincie en moet ook in de toekomst ruimte kunnen bieden aan actuele ontwikkelingen en nieuwe politieke prioriteiten. Om deze redenen is het essentieel een provinciale organisatie neer te zetten die flexibel en daarmee toekomstbestendig is. In 2010 zal de verdere vertaling plaatsvinden van de provinciepositionering naar een toekomstvastе organisatie.

Eén van de elementen in de ontwikkeling van de organisatie naar 2015 betreft de follow-up van de kerntakendiscussie. Dit wordt opgepakt in lijn met de opdracht van Provinciale Staten via drie deeltrajecten:

- a. invulling wordt gegeven aan de 4%-efficiency en 6%-oud-voor-nieuw opdracht uit het bestuursakkoord;
- b. een brede invulling wordt gegeven aan effectiviteitsversterking door aanpak van een achttal thema's;
- c. de provinciale visie 2015 wordt geformuleerd als basis voor het bestuursakkoord 2011-2015 en als uitgangspunt en kader voor het toekomstige provinciale takenpakket.

Daarnaast wordt voortgebouwd op de ingezette koers van organisatieverandering die in 2004 is gestart met de zogenaamde 'doorontwikkeling'. In 2007 hebben we vervolgens via het bedrijfsconcept beschreven hoe we als organisatie werken en samenwerken. Dat doen we via de lijn en steeds nadrukkelijker en beter ook via projecten en programma's die we samen met onze (Brabantse) partners (via wisselende coalities) realiseren.

Onze hoofdstructuur met vijf krachtige directies is in principe robuust genoeg om huidige en toekomstige opgaven met succes te realiseren. In de toekomstvastе organisatie gaat het om de juiste mechanismen binnen de hoofdstructuur. Waarbij programmamanagement een belangrijk fundament vormt om visies en plannen te realiseren. Daarbij is het van belang dat we de organisatie verder weten om te

vormen tot een flexibele organisatie waarbij bestaande structuren en posities geen belemmering zijn.

In het rapport van de PS-Stuurgroep Kerntakendiscussie worden drie kernrollen onderscheiden:

- gebieds- of regioautoriteit;
- zorgdragen voor uitvoering;
- systeemtoezichthouder/kwaliteitsbewaker.

Rode draad hierbij is dat de provincie steeds meer als regievoerder zal optreden. Regie betekent initiëren, verbinden, stimuleren en het smeden van adequate coalities om ambities te realiseren. Maar uiteindelijk moeten vooral anderen (gemeenten/ ondernemingen etc.) de uitvoering doen.

Ook binnen onze huidige samenwerkingsverbanden heeft de provincie deze regierol. Uit de praktijk blijkt dat we als organisatie deze regierol niet in alle gevallen optimaal uitvoeren. Want ondanks het feit dat we erin slagen om steeds meer opgaven met minder middelen (tijd, mensen) te doen blijkt dat we in de praktijk onze doelstellingen niet altijd halen. Daarbij kan de oorzaak niet altijd bij derden en/of externe factoren gelegd worden. Wij kunnen als organisatie nog verder investeren in hoogwaardig opdrachtgeverschap en het bedrijfsmatig sturen op prestaties en effecten. Dat is nodig omdat in de organisatie van de toekomst juist hieraan ook hoge eisen worden gesteld. Zo zal in 2010 de verhouding tussen centrale en decentrale uitvoering worden herbezien om een grotere mate van uniformiteit en standaardisatie binnen de organisatie te bewerkstelligen.

Als gevolg van deze ontwikkelingen is de aard van het werk van de medewerkers ook veranderd en zal nog verder veranderen. Mensen werken aan flexibele taken in wisselende teams in een digitale werkomgeving met toegesneden technische hulpmiddelen. Dit vraagt ook om een aanpassing van de werkomgeving. Efficiënt, slagvaardig en resultaatgericht werken wordt echter door de huidige manier van huisvesten niet voldoende gestimuleerd. Om de resultaatgerichte en ondernemende ambtenaar van de toekomst optimaal te faciliteren wordt daarom een plan voor de herinrichting van het provinciehuis en organisatiegericht huisvesten opgesteld. In 2010 zal met de daadwerkelijke uitvoering van dit plan gestart worden.

2 Uitvoeren: de begroting 2010 in het kort

2.1 Mooi Brabant: tegen de vervlakking en verrommeling

Creëren van nieuwe landschappen

Voor veel projecten heeft 2009 in het teken gestaan van het maken van het ruimtelijk ontwerp en het verwerven van gronden.

In 2010 zullen voor enkele plannen planologische procedures gevoerd worden, zoals AFC Dinteloord. Naar aanleiding van het project ALFA-Bouw zullen drie agrarische bedrijfsgebouwen onder een bijzonder architectuur zijn gebouwd. Daarnaast zal op basis van het ontwerpboek Stallen in het Landschap een tweetal vernieuwende ontwerpen in uitvoering zijn.

Er zijn ook projecten waarvoor in 2009 de uitvoering is gestart. Daar kan al worden waargenomen waar extra aandacht voor ontwerp en inrichting toe kan leiden, denk daarbij aan de hermeandering van de Beerze en de Dommel door Eindhoven.

Herstructureren bedrijventerreinen en stedelijke zones

In 2009 zijn diverse financiële bijdragen geleverd voor de herstructurering van de stedelijke zones en bedrijventerreinen. Dit heeft geresulteerd in de verwerving van een aantal strategische objecten in 's-Hertogenbosch, Helmond en Oosterhout. Er is gestart met de herontwikkeling 1^e fase spoorzone Deurne. Daarnaast is ruim 400 ha. geherstructureerde bedrijventerreinen gereed gekomen.

Een aantal plannen zal in 2010 in het teken van de uitvoering staan. Zo gaan we verder met de uitvoering van de projecten die in 2009 gestart zijn zoals de

Stedelijke Spoorzones. Hiervoor worden aan Tilburg, Eindhoven, Breda (Havenkwartier/ Marktoevers), evenals voor de 2e fase Centrumplan Helmond en het Ponte Palazzo in 's-Hertogenbosch beschikkingen afgegeven danwel de bijdragen uitgekeerd. Met betrekking tot de herstructurering van bedrijventerreinen zal ca. 800 ha. gereed zijn.

Saneren van lelijk Brabant

In 2009 zijn vijf van de dertien voormalige mobilisatierreinen van defensie (MOB-complexen) gesaneerd. In 2010 worden nog eens vijf MOB-complexen gesaneerd.

In 2009 heeft vooral het project 'Mijn mooi Brabant' aandacht gekregen en veel mensen bereikt. De aan te pakken verrommelde locaties zijn bekend en in 2010 gaan we direct aan de slag met de herstructurering van deze zes locaties waarvan we drie locaties in 2010 zullen saneren.

2.2 Schoon Brabant: Ruimte voor het experiment

Landschappen

De profilering en uitvoering van de drie landschappen (nationaal landschap het Groene Woud en de provinciale landschappen Maashorst en Brabantse Wal) gaat verder in 2010. De landschappen worden bekender bij het grote publiek (o.a. via streekfestivals) waardoor recreatie en toerisme in de gebieden toeneemt. De toegangszones en informatiecentra voor Het Groene Woud, waaronder Moerenburg, komen in 2010 tot uitvoering. Nadrukkelijk maken we hierbij de verbinding tussen stad en buitengebied. Voor de Maashorst en de Brabantse Wal wordt in 2010 met de invoering van recreatieve entrees gestart.

Gezond en Veilig

Het afvalwaterzuiveringproject bij zorginstellingen is stopgezet omdat de projectdoelstellingen niet haalbaar bleken. Dit geeft voor 2010 meer focus op de projecten 'Frisse Scholen' en 'Innovatief Groen'. Via een subsidieregeling kunnen veel scholen profiteren van de ervaringen met de in 2009 uitgevoerde pilots en worden zodoende meer scholen getransformeerd tot frisse, gezonde, veilige en duurzame scholen. Ook zullen in 2010 vier landmarks worden gerealiseerd op weg naar 100.000 m² groene daken en groene gevels. Daarnaast krijgt in 2010 de structurele samenwerking op het gebied van externe veiligheid meer vorm en zullen steeds meer schone, stille en zuinige vervoermiddelen (850 auto's en 1.000 elektrische scooters) in Brabant gaan rondrijden.

Proeftuinen

Uitvoering staat in 2010 ook voor de proeftuinen centraal. Hoewel de bouw van nieuwe of herstructurering van bestaande wijken vele jaren in beslag neemt, laat 2010 een begin van uitvoering zien.

Zo zien we in 2010:

- oplevering van drie voorbeeldwoningen (energie neutraal of zelfs energieleverend) in de nieuwbouwwijk Geerpark die model staan voor de invulling van de rest van deze wijk in de komende jaren;
- realisatie van de eerste duurzame koppeling tussen bedrijven voor de onderlinge levering van restwarmte op industrieterrein Moerdijk. De uitkomsten van de prijsvraag voor de ontwikkeling van een C2C bedrijventerrein Vossenbergh West 2 zijn ingebracht in de planvorming;
- start van de reconstructie van de Weg van de Toekomst (N329) waarbij een groot aantal duurzaamheidselementen is voorzien, die betrekking hebben op energievoorziening, gebruik materialen, verlichting, slimme informatievoorziening en landschappelijke inpassing.

2.3 Dynamisch Brabant: gericht op een sterke economische positie

Door de economische recessie werden bakens verzet en projecten versneld uitgevoerd. In 2009 is veel energie gestoken in het creëren van robuuste uitvoeringsstructuren die juist in het huidige economisch tijd erg nuttig blijken. Allianties tussen onderwijs, overheid en ondernemers (triple O) staan daarbij centraal.

Een beroepsbevolking met talent en ondernemerschap

In 2009 is via het samenwerkingsverband PACT Brabant een samenhangend maatregelenpakket kredietcrisis en arbeidsmarkt ontwikkeld en geïmplementeerd. De regionale leerwerkservicepunten zijn daarbij een belangrijk instrument. In 2010 wordt rond arbeidsmarkt onverminderd ingezet op samenwerking binnen het PACT en het investeren in meer instroom in technische opleidingen en de zorgsector.

Vanuit het maatregelenpakket kredietcrisis is € 15 miljoen beschikbaar voor het behoud van kenniswerkers. Brabant wil talenten graag behouden en probeert dit door de drempel voor het starten van een eigen onderneming te verlagen. Hiervoor wordt een Spin Off fonds opgericht. Daarnaast wordt in 2010 geïnvesteerd in een professionalisering van de structuur rond stimuleren van (jong) ondernemerschap, inclusief toptalenten op het gebied van kennis, sport en cultuur.

Brabant Bruist

Zowel wat betreft de ambitie voor BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018 als Brabant als aantrekkelijke vestigingslocatie wordt in 2010 verder geïnvesteerd in topevenementen met internationale uitstraling op het gebied van sport en cultuur.

Ook zijn pilots gestart om daadwerkelijke Nimby-knelpunten op te lossen en wordt geïnvesteerd in vier werklocaties van de toekomst.

Een schone, slimme en concurrerende economie

In 2010 wordt onverminderd ingezet op het versterken van het innovatievermogen van het MKB en verduurzamen van de Brabantse energiehuishouding. Als rode draad zal in 2010 worden geïnvesteerd in:

- de kenniseconomie en het vermarkten van deze kennis door gerichte stimulering van het Brabantse Midden- en Kleinbedrijf (MKB);
- het introduceren van MKB'ers in grensoverschrijdende en internationale netwerken;
- nieuwe economische pijlers zoals creatieve industrie;
- verdere investering in duurzame energie als economische kans waarbij wordt aangehaakt bij het Masterplan Energie.

Nadere concretisering van bovenstaande investeringen zal plaatsvinden in het Actieplan Dynamisch Brabant 2010.

2.4 Perspectiefrijk Brabant: mee doen!

Samenleving

Leefbare Dorpen

Versterking van de leefbaarheid in kernen en dorpen heeft hoge prioriteit. De provincie ondersteunt gemeenten hierbij. Halverwege deze bestuursperiode zijn al 34 van de in 2011 geraamde 40 gemeenten gestart met de ontwikkeling van integrale dorpsontwikkelingsplannen (IDOP's). Zes gemeenten hebben ook al subsidie ontvangen voor de uitvoering van de IDOP's. In 2010 zal sprake zijn van een sterke toename van het aantal gehonoreerde uitvoeringsprojecten (26). Nadat in 2008 en 2009 vooral vanuit de regio's Zuidoost en Noordoost projecten voor IDOP's zijn gestart, verwachten we in 2010 juist ook vanuit de regio's Midden en West Brabant een sterke toename.

De Brabantse Dorpen Derby, in 2009 een groot succes met meer dan 200 creatieve burgerinitiatieven, krijgt in 2010 een gepast vervolg.

Leefbare Wijken

In 2010 leggen we het accent op projecten in de zeven middelgrote gemeenten in Brabant. Maar ook de overige gemeenten kunnen in 2010 opnieuw gebruik maken van de ondersteuningsregeling Leefbare wijken.

Slimme Zorg

Doelstelling is om in 2011 een 10-tal investeringstrajecten gerealiseerd te hebben, die Brabantbreed opschaling van klantvriendelijke ICT-voorzieningen voor mensen met een zorgbehoefte bewerkstelligen. In 2009 zijn zeven trajecten gestart en in 2010 starten de andere drie.

Jeugd

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

We blijven investeren in de effectieve en efficiënte ketenvorming in de jeugdzorg. Hierbij werken we nauw samen met de gemeenten, met als doel het preventieve lokale aanbod te versterken. In 2011 moeten kinderen en gezinnen uit alle 68 gemeenten toegang hebben tot een CJG. In 2010 zullen met (financiële) steun van de provincie, in totaal 51 gemeenten een CJG hebben.

Cultuur

Schatten van Brabant

In 2010 worden 40 evenementen georganiseerd met naar verwachting circa 25.000 bezoekers. Schatten van Brabant is daarmee het portal voor de Brabantse cultuurhistorie.

Monumenten

In 2010 werken wij samen met de eigenaren aan de restauratie van 39 beeldbepalende Brabantse monumenten. De restauratie neemt vaak een periode van twee jaar in beslag en zal eind 2010 dus halverwege zijn. In de loop van 2010 start de restauratie van naar verwachting 10 tot 15 monumenten voor industrieel erfgoed.

2.5 Bereikbaar Brabant: zorgen voor trendbreuk

Bereikbaarheid in ruimtelijk perspectief

De ruimtelijke ontwikkeling in een gebied biedt kansen om de bereikbaarheid te verbeteren. Omgekeerd is (nieuwe) infrastructuur een stimulans voor ruimtelijke ontwikkeling. Die kansen willen wij beter benutten.

Met het Rijk (V&W/VROM/EZ/LNV) en het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE) is in het kader van de MIRT-verkenning Zuidoostvleugel Brabantstad een gezamenlijke beleidsagenda opgesteld. Daarnaast heeft het Rijk voor de Noordoost-corridor een financiële bijdrage van € 253 miljoen toegezegd.

In 2010 zal het bereikbaarheidsprogramma Zuidoostvleugel Brabantstad verder worden uitgevoerd. Samen met betrokken partners in de regio wordt een breed gedragen oplossingsrichting voor de N69 gekozen en worden stappen gezet om de Noordoost-corridor (N279 inclusief oost-west verbinding) te realiseren. Tevens zijn we betrokken bij de ontwikkeling van integrale OV-knooppunten in de stedelijke zones, waarbij door herstructurering en/ of nieuwe ruimtelijke ontwikkeling de bereikbaarheid wordt verbeterd.

Uiteraard blijft er ook aandacht voor de verbetering van bestaande infrastructuur, zoals de N261 (Tilburg-Waalwijk), de N617 ('s-Hertogenbosch-Schijndel) en diverse komomleggingen. Zie voor het totale overzicht het Brabants Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (BMIT).

Het juiste vervoermiddel op het juiste moment

De provincie stimuleert Brabantse reizigers om de verschillende vervoersmogelijkheden in Brabant beter te benutten. Daartoe worden initiatieven voor actuele en multimodale reisinformatie, In Car en mobiele reisinformatie met bijdragen van de provincie aangejaagd en in de markt getest.

Ook het goederenvervoer in Brabant krijgt via de Strategische visie Goederenvervoer een impuls. Afspraken over duurzame afwikkeling van goederenstromen, multimodale benutting en stedelijke distributie worden Brabantbreed uitgevoerd. Daarnaast wordt ingezet op de uitvoeringsacties uit 'Fiets in de Versnelling' en de verbetering van overstappunten en snelle busverbindingen.

2.6 Verbindend Brabant: Creativiteit en samenwerking stimuleren

Eén Brabant

Binnen de lijn Eén Brabant werken wij aan (randvoorwaarden voor) een sterk Brabantsnetwerk, sterke schakels in het openbaar bestuur en aan de toegevoegde waarde van de provincie in dat netwerk. Dit doen we door het stimuleren van samenwerking in de regio en het gezamenlijk oppakken van gemeenschappelijke opgaven en het stimuleren van de kwaliteit van het openbaar bestuur, beiden op basis van initiatieven vanuit de gemeenten zelf. In 2010:

- worden de regio's verder ondersteund in hun samenwerkingsambities;
- organiseren we samen met de Vereniging Brabantse Gemeenten een debatserie over de kwaliteit van het openbaar bestuur. Aan de orde komen thema's als succesfactoren van interbestuurlijke samenwerking en bestuurskracht;
- participeren we in de landelijke evaluatie van de WGR-Plus regio's.

Merk Brabant

In 2009 is samen met Brabantse partners een gedeeld beeld ontwikkeld van de regio Brabant als toeristisch aantrekkelijk gebied en regio met een goed vestigingsklimaat: Merk Brabant. In 2010 zal het merk actief uitgedragen gaan worden door Brabantse partners van de provincie Noord-Brabant en de provincie zelf. De effectiviteit van het merk zal jaarlijks worden gemeten via een imago-onderzoek.

Klantgerichte dienstverlening

In 2009 kwam er een dienstverleningshandvest tot stand, werd een dienstverleningsdashboard geïmplementeerd en zijn diverse acties ter verbetering van de dienstverlening aan ketenpartners en klanten uitgevoerd. Het jaar 2010 moet uitwijzen of de dienstverlening ook daadwerkelijk duurzaam verbeterd is (naleving van de normen uit het dienstverleningshandvest verbeterd, telefonische bereikbaarheid t.o.v. 2009 verbeterd, burgerbrieven tijdig beantwoord, facturen tijdig betaald). Eind 2010 wordt opnieuw een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd.

Transparante Bedrijfsvoering

Transparante bedrijfsvoering richt zich op het inzichtelijk maken van de resultaten die de provincie behaalt. Samen met de werkgroep verbetering begroting van de Staten wordt het Planning & Control instrumentarium verder opgelijnd opdat PS haar controlerende rol steeds beter kan waarmaken.

In 2010:

- wordt een verbeterslag gemaakt ten aanzien van de koppeling beleidsprestaties en (zo mogelijk) –effecten (beleidscyclus) aan de P&C-cyclus;
- worden beleidscycli en bijbehorende evaluaties in kaart gebracht en 217a (en andere onderzoeken) vanuit meerjarig perspectief ingepland;
- wordt de laatste hand gelegd aan implementatie van Tax Control Framework (TCF) als onderdeel van Horizontaal Toezicht door de Belastingdienst. Fiscale beheersmaatregelen worden daarmee regulier onderdeel van interne controleprogramma's.

2.7 Programma Landelijk Gebied

Wij willen een spraakmakend Brabants platteland. Vitaal, mooi en schoon, zodat mensen er goed kunnen wonen, werken en recreëren. Zowel voor mensen uit de stad als voor de bewoners van het platteland en voor mensen van buiten onze provincie.

De totale inzet van financiële middelen in het landelijk gebied voor het bereiken van de doelen en bijbehorende prestaties ligt vast in het Provinciaal Meerjarenprogramma Landelijk Gebied (PMJP). Het PMJP gaat over de periode 2007-2013, zodat wordt aangesloten bij de (ILG) bestuursovereenkomst met het Rijk en de tweede bestuursovereenkomst met de Waterschappen.

In 2009 is een begin gemaakt om het doelbereik binnen het Programma Landelijk Gebied te verhogen door sterker in te zetten op een aantal grotere projecten. Ook is in 2009 in het kader van de nieuwe koers voor de focusprojecten een realistische doorrekening gemaakt van de geplande prestaties in de tijd. Op grond daarvan is de begroting meerjarig bijgesteld, deze bijstelling vindt plaats bij de najaarsbrief 2009. Daarnaast is de 'barometer Programma Landelijk Gebied' geïntroduceerd, die de voortgang op sleutelindicatoren zichtbaar maakt.

Focus 2010

De speerpunten voor 2010 zijn:

- binnen de lijn van grotere, integrale projecten versterkt inzetten op grondverwerving ten behoeve van de Ecologische Hoofdstructuur onder meer door minnelijke grondverwerving met als sluitstuk onteigening;
- binnen de lijn van grotere, integrale projecten op integrale wijze de voorbereiding van (de uitvoering van) deze projecten ter hand nemen. De voorbereiding van dergelijke projecten duurt enkele jaren, in deze periode worden dan ook de ontbrekende percelen verworven en procedures voorbereid. Het opnieuw uitlijnen van de grotere projecten in combinatie met andere aspecten (zoals te lineair begroot in het verleden, bepaalde doelstellingen niet realistisch, kleinere projecten zijn sneller te realiseren) leiden voor wat betreft de begroting tot een duidelijke temporisering van de uitgaven op het gebied van inrichting. Dit betreft zowel de inrichting van de EHS (inclusief natte natuurparels) als het ontwikkelen van Landbouwontwikkelingsgebieden in combinatie met de beëindiging of verplaatsing van veehouderijbedrijven vanaf dorpen en natuur naar duurzame locaties. De inrichting zelf en de daarmee samenhangende uitgaven verplaatsen zich in zekere mate naar de jaren 2012 en 2013. De begroting 2010 e.v. wordt hier nog op aangepast;
- het uitvoeren van de midterm review van het ILG, als basis voor:
 1. besluitvorming over mogelijke herschikking van middelen, prestaties en doelen;
 2. onderzoeken en overleggen met het Rijk of het nodig en mogelijk is om uit te financieren in de periode 2014, 2015 en mogelijk 2016;
- het afsluiten van overeenkomsten met gemeenten om zo afspraken te maken over de gemeentelijke opgaven en ondersteuning; daarbij spelen de ontwikkeling van de Landbouwontwikkelingsgebieden en de afwaartse beweging van intensieve veehouderijbedrijven een belangrijke rol.

2.8 Samen investeren in Brabant(Stad)

Programma BrabantStad

Het bestuursakkoord 'Vertrouwen in Brabant' is als leidraad genomen bij het opstellen van het Meerjarenprogramma BrabantStad 2008-2012 en de daaraan gekoppelde investeringsagenda van € 1,4 miljard. Financieel dragen de steden € 600 miljoen bij, de provincie € 350 miljoen en derden (Europa, Rijk en private partijen) € 450 miljoen. Wij hebben met de B5-steden afspraken gemaakt over een veelheid aan projecten op economisch, ecologisch, sociaal en cultureel terrein. Door de samenwerking kunnen we de uitvoering van beleid versnellen. Inwoners van Brabant merken hierdoor dat BrabantStad werkt.

De investeringsagenda Samen Investeren is uitgewerkt in diverse projectplannen. De geselecteerde projecten passen bij onze doelstellingen en ambities. We noemen enkele voorbeelden:

- voor programmalijn 'Mooi Brabant' willen wij gezamenlijk de spoor- en kanaalzones aanpakken;
- voor programmalijn 'Schoon Brabant' zijn gezonde, energieslimme steden en een robuuste groenstructuur onontbeerlijk;
- voor programmalijn 'Bereikbaar Brabant' is de wens om de verkeersknelpunten in en rond de steden aan te pakken.

Een groot aantal projecten is in 2009 gestart met de uitvoering. Uiteraard is rekening gehouden met de huidige economische situatie en dat deze de investeringsagenda onder druk kan zetten. Er is momenteel een verschil van

€ 18 miljoen vastgesteld in investeringen. Dit is het verschil tussen de toegezegde € 350 miljoen en de tot dusverre besloten projecten ad. € 332 miljoen. In de voorjaarsnota 2009 is voorgesteld om dit bedrag in te zetten voor de tekorten die dreigen te ontstaan bij projecten van Samen Investeren. Dit kunnen projecten zijn van OP-Zuid (doorverwijzing of overtekening) of projecten die door de verlaging van het cofinancieringspercentage in de problemen komen.

Focus 2010

In 2010 richten we ons met name op de uitvoering van de investeringsagenda 'Samen Investeren'. Het zichtbaar maken van succesvolle resultaten van de investeringen vergroot de naambekendheid van BrabantStad. Wij richten dan ook op diverse projecten de schijnwerper. Verder zijn de pijlen gericht op de kandidatuur voor BrabantStad Culturele Hoofdstad. Tenslotte blikken we begin 2010 samen met de partners terug op de afgelopen jaren. We gebruiken onze ervaringen om te formuleren op welke wijze BrabantStad zich verder kan ontwikkelen (midterm review).

2.9 Regulier beleid

01 Bestuur

Openbare orde, veiligheid en rampenbestrijding

De nieuwe Wet op de Veiligheidsregio's wordt naar verwachting vertraagd medio 2010 ingevoerd, waarmee de implementatie voor de provincie ook dit jaar doorloopt.

Daarnaast zal in 2010 de implementatie van de Wet Bibob plaatsvinden, waarbij de provincie gaat participeren in de totstandkoming van twee Regionale Informatie- en expertisecentra (RIEC's). Dit zijn samenwerkingsverbanden, waarin ondersteuning wordt gegeven aan de bestuurlijke aanpak van de georganiseerde criminaliteit.

Vernieuwing Interbestuurlijk Toezicht

Het kabinet heeft besloten het stelsel van interbestuurlijk toezicht te vernieuwen naar meer integraal en generiek toezicht. In 2010 stellen we de Brabantse uitgangspunten vast voor deze vernieuwing. Tevens maken we afspraken met rijksorganen over de overdracht van taken en met gemeenten over onze toezichthoudende rol en informatieverstrekking.

Onderdeel van de veranderingen in het interbestuurlijk toezicht is de vernieuwing van het financieel toezicht. De proef terughoudend financieel toezicht wordt in 2010 geëvalueerd. In 2010 vindt de landelijke discussie plaats over mogelijke vernieuwingen op dit terrein.

Bestuursakkoord Rijk-Provincies 2008-2011

Het uitvoeringsprogramma bestuursakkoord Rijk-provincies is een verzameling van tientallen acties die door de provincies gezamenlijk worden opgepakt (IPO). Het gaat deels om een pakket decentralisatievoorstellen en deels om thema's die moeten bijdragen aan een krachtig profiel van het provinciale middenbestuur. In 2009 heeft Provinciale Staten in dit kader een takendiscussie voorbereid. De uitkomsten daarvan zullen in 2010 neerslaan in een perspectief "Brabant 2015".

Programma BrabantStad

In 2009 hebben de vijf grote steden en de provincie intensief samengewerkt; projecten zijn gezamenlijk opgepakt en er zijn diverse werkbezoeken en congressen georganiseerd.

Ook op Europees gebied heeft BrabantStad zich laten zien. Zo heeft BrabantStad zich officieel verbonden aan het Europese klimaat convenant. En is met de ondertekening van een intentieovereenkomst het "European Network of High Speed regions" ontstaan.

BrabantStad 2040

Het Rijk werkt aan een integrale langetermijnvisie op de Nationale Stedelijke Netwerken. Als tweede stedelijke netwerk van Nederland wil BrabantStad samen met het Rijk meedenken over de rijkvisie op BrabantStad 2040. Samen met onze partners is een regionale agenda opgesteld waarin een eerste aanzet is gegeven voor de thema's en opgaven waarvoor BrabantStad staat.

BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018

BrabantStad stelt zich kandidaat voor Culturele Hoofdstad 2018. In 2011 wordt beslist over de kandidaatstelling. Begin 2009 is een programmabureau opgericht die zich samen met de steden bezig houdt met de voorbereidingen van het te maken 'bidboek'. De projectorganisatie en de plannen zijn hiervoor uitgewerkt. In 2010 maakt de provincie als één van de zes Brabantstadpartners ook haar eigen bouwsteen.

02 Verkeer en vervoer*Operationeel onderhoud provinciale wegen*

Naast het reguliere dagelijkse onderhoud om de provinciale wegen in goede conditie en berijdbaar (gladheidbestrijding) te houden, is in 2009 gestart met de operationalisering van het belanggestuurde onderhoud en het voorkomen van schade aan de weg zoals vastgelegd in de nota "Provinciale wegzorg in uitvoering". Daarbij zijn prestatie- en effectindicatoren benoemd die een indruk geven van de mate waarin een weg belast wordt. Verder is een eerste stap gezet in het kwantificeren van het belang dat met een bepaalde weg gemoeid is. In 2010 worden de provinciale wegen gevolgd op de afgesproken indicatoren, zodat informatie beschikbaar komt voor het gericht plannen en uitvoeren van onderhoud voor daarop volgende jaren.

Infra Investeringsimpuls

Het programma Bereikbaar Brabant (zie ook paragraaf 2.5) heeft een investeringsbudget van € 400 miljoen. Deze infra-impuls is geprogrammeerd voor acht jaar (2008-2016). Door deze impuls is het mogelijk projecten in tijd naar voren te halen en daardoor eerder te realiseren. Gemiddeld genomen heeft een infrastructuurproject een doorlooptijd van zeven jaar (van voorbereiding en verkenning tot uitvoering). Pas na vijf jaar voorbereiding is de uitvoering zichtbaar. In 2008 is voor € 10,4 miljoen aan projecten gerealiseerd, inmiddels is voor € 167,5 miljoen vastgelegd en verplicht en is er een bedrag van € 222,1 miljoen geprogrammeerd voor de komende jaren.

Openbaar vervoer concessies: concessiemanagement 2010

Ook in 2010 zal de uitvoering van de concessies nauwkeurig worden gevolgd en waar nodig vindt bijsturing plaats. Daarnaast wordt in de dienstregeling 2010 het Basisvoorzieningenniveau geïmplementeerd en worden vervolgstappen gezet in de realisatie van onze ambities op het gebied van Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en doorstroommassen. Samen met de vervoerders en het reizigersoverleg worden vervolgstappen gezet om het busproduct beter te vermarkten (marketingacties) en erover te communiceren.

Toegankelijke Haltes

Met alle Gebiedsgerichte aanpak(GGA)-regio's (excl. SRE) zijn afspraken gemaakt over de realisatie van bushaltes. In 2010 zal een groot deel van de belangrijkste bushaltes toegankelijk zijn gemaakt.

03 Water*Waterplan (PWP)*

De wijze waarop wij de waterdoelen willen bereiken is vastgelegd in het Provinciaal Waterplan 2010 - 2015 (PWP). Dit plan met daarin het nieuwe strategische waterbeleid is eind 2009 door Provinciale Staten vastgesteld. Met de vaststelling is tevens voldaan aan de Europese regelgeving met betrekking tot de KRW. Bij het PWP hoort een uitvoeringsparagraaf die ook in de begroting is opgenomen. In 2010 starten 61 projecten, waarvan er vijf hetzelfde jaar worden afgerond. Het grootste deel van de projecten (ca. 70%) loopt tot eind 2015.

Uitvoering in het landelijk gebied: Bestuursovereenkomst met de waterschappen

In 2010 wordt de uitvoering van het huidige beleid gecontinueerd. Veel waterdoelen zijn een gezamenlijke opgave voor provincie en waterschappen, die in uitvoeringsafspraken zijn neergelegd in de Tweede Bestuursovereenkomst en ook zijn vastgelegd in het nieuwe PWP-uitvoeringsbesluit. In 2010 zullen ook samen met gemeenten en terreinbeheerders afspraken gemaakt worden over de uitvoering. In het voorjaar van 2010 wordt de Tweede Bestuursovereenkomst geëvalueerd, mede ten behoeve van de midterm review ILG.

Uitwerking deltaprogramma van de Commissie Veerman

Het programma Zuidwestelijke Delta beoogt de nationale wateropgaven voor de zuidwestelijke delta te koppelen aan regionale doelen en zo tot realisatie van integrale gebiedsprojecten te komen. Zo willen we het VolkerakZoommeer in richten ten behoeve van waterberging en het meer weer zout te maken met ingang van 2015 om de blauwalgenproblematiek op te lossen. Inzet vanuit de provincie voor 2010 is het ontwikkelen van alternatieve zoetwaterbronnen in combinatie met bestaande gebiedsambities voor het platteland alsook voor het stedelijk gebied. Voor hoogwaterbescherming zullen conform de analyse van de commissie Veerman dijkverhogingen nodig zijn. In 2010 worden mogelijke andere maatregelen onderzocht, zoals het concept van de ‘doorbraakvrije dijk’. In een eerdere fase zijn planologisch gebieden gereserveerd voor rivierverruiming.

04 Milieu*Beleidskader*

Op basis van een beschrijving van de toestand van het milieu zal in 2010 een beleidskader worden vastgesteld, dat richting geeft aan het provinciale handelen. Het beleidskader beschrijft de provinciale ambities. Dit leidt tot een concreet uitvoeringsprogramma. Monitoring en beleidsevaluatie spelen een belangrijke rol.

Klimaatverandering

De provincie voert in het kader van klimaatadaptatie beleid uit gericht op het aanpassen aan veranderingen in het klimaat. In het Groene Woud, de Peel en BrabantStad geeft de provincie in 2010 vorm aan het uitvoeren van het in 2009 gesloten Energie en Klimaatakkoord tussen IPO en het Rijk. Wij sluiten hierbij aan bij regulier beleid en voeren samen met stakeholders pilots uit.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Bij de uitvoering van de wetgeving op het gebied van omgevingskwaliteit en omgevingsrecht staan grote veranderingen op stapel. De nieuwe wet wordt naar verwachting in 2010 van kracht. Samen met de partneroverheden is gewerkt aan het tot stand brengen van samenwerkingsovereenkomsten, waarin taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn ingekaderd. Dit heeft als consequentie dat provinciale taken zoals vergunningverlening en handhaving op termijn zullen worden overgedragen aan de te vormen omgevingsdiensten.

Luchtkwaliteit

De maatregelen om knelpunten in het stedelijk gebied en het landelijk gebied (intensieve veehouderij) op te lossen, opgenomen in het in 2009 vastgestelde Meerjarenprogramma Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit worden in 2010 en volgende jaren uitgevoerd. In het kader van de beleidsregels “Verbeteren luchtkwaliteit in Brabant” en “Duurzame landbouw” worden onder meer 40 tankstations met alternatieve brandstoffen gerealiseerd, waarvan zes multifuel stations. Om meer inzicht te krijgen in de luchtkwaliteit in Brabant worden 10 meetprojecten uitgevoerd.

Externe veiligheid

De provinciale Beleidsvisie Externe veiligheid (EV) bevat provinciale projecten en activiteiten die zijn gericht op een verantwoord vervoer van gevaarlijke stoffen en een verantwoorde ruimte voor risicovolle bedrijven. In 2010 zullen de meeste acties vanuit de beleidsvisie afgerond worden en vastgelegd zijn in de structuurvisie. De samenwerking met België zal in 2010 leiden tot de uitvoering van projecten en grensoverstijgende kennisuitwisseling.

Landbouw

De aanpak van de provincie voor de landbouw richt zich op een verdere verduurzaming van alle sectoren. De provincie stimuleert via de duurzaamheidsimpuls de gangbare landbouw, maar zeker ook de biologische en verbrede landbouw. Verduurzaming heeft plaatsgevonden via de proeftuin Landbouw Ontwikkelingsgebieden. Landbouw is een prominent onderdeel van het Programma Landelijk Gebied (zie ook paragraaf 2.7) en het Brabants Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit. Hierbij is monitoring en optimalisering van luchtwassers in 2010 een speerpunt.

Handhaving

In het Handhavingsplan 2008-2011 is de koers tot 2011 neergelegd. De provincie wil bereiken dat het naleefgedrag verder verbetert, de toezichtslast vermindert en dat de uitvoering efficiënter en effectiever verloopt. Dit moet onder meer gestalte krijgen door de volgende maatregelen/projecten:

- toezicht en handhaving concentreren zich steeds meer op de afwijkingen die negatieve invloed hebben op gezondheid, veiligheid, fysieke leefomgeving,

grond/bodem en water. De prioritering heeft daarbij een verschuiving tot gevolg gehad van toezicht en repressieve handhaving van grijze wetgeving (WM) naar groene, blauwe en bruine wetgeving (boswet, landschapsverordening, bodemsanering, ontgrondingen en grondwater);

- de etalageprojecten ‘Samen sterk in het buitengebied’, ‘Handhaven met vertrouwen’ (waarvan een onderdeel systeemtoezicht) en ‘Keurmerk zwembaden’ zijn in uitvoering. Voor het project ‘Asbest’ wordt als gevolg van landelijke ontwikkelingen een nieuwe opgave geformuleerd.

Ter verbetering van het melden en afhandelen van klachten van burgers en bedrijven is het project ‘Oprichten Brabant Brede Meldkamer’ opgestart en zal in 2010 gereed komen. Het ontwikkelde monitoringssysteem geeft meer inzicht in de resultaten die bereikt worden op de doelstelling ‘verbetering naleefgedrag’.

De regie op de handavingsamenwerking richt zich steeds meer op de kwaliteit van de handhaving, mede ingegeven door de landelijke ontwikkelingen. Met name de ontwikkeling van omgevingsdiensten vraagt veel aandacht. De Brabantse verkenning moet eind 2009 resulteren in een model voor een regionale uitvoeringsorganisatie. Dit model moet per 1 januari 2012 leiden tot robuuste regionale omgevingsdiensten. Maar ook de samenwerking krijgt een nieuw karakter. De tussentijdse evaluatie, gehouden in 2009, liet zien dat de huidige samenwerking niet aan alle ambities tegemoet komt. Voor de resterende looptijd van de Bestuursovereenkomst (2010-2012) wordt gewerkt aan een samenwerking die meer recht doet hieraan.

05 Natuur, bos en landschap

Natuur- en Landschapsoffensief Brabant

Het provinciale beleid met betrekking tot natuur, bos en landschap is vastgelegd in het Natuur- en Landschapsoffensief Brabant (2002). In 2010 wordt het Landschaps-offensief n.a.v. de vastgestelde Structuurvisie geactualiseerd. De belangrijkste opgave blijft het realiseren van een samenhangend netwerk van natuurgebieden met verbindingszones (de ecologische hoofdstructuur), het ontwikkelen van natuur- en landschapswaarden in de gebieden daarbuiten en het stimuleren van groen om de stad.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

In 2010 zetten wij sterk in op de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) door het particulier en agrarisch natuurbeheer te stimuleren en maatwerk te leveren bij de grondvererving. Via het programma Landelijk Gebied zullen we bij de uitvoering meer gaan focussen op projecten met een hoge prioriteit, zoals de natte natuurgebieden (zie ook paragraaf 2.7).

Landschapsvisie en beheerplannen

In 2010 wordt de provinciale Structuurvisie vastgesteld. Hierin is onze landschapsvisie integraal opgenomen. Komend jaar zal veel aandacht uitgaan naar het afstemmen van het uitvoeringsinstrumentarium op deze visie.

De basiskwaliteit van het Brabantse landschap zal sterk toenemen via het Stimuleringskader Groen-Blauwe diensten. In 2010 geven we uitvoering aan de contracten, gesloten met 64 gemeenten en vier waterschappen. In specifieke gebieden buiten de EHS zal met substantiële projectsubsidies de landschapskwaliteit en het groen om de stad worden versterkt.

Met de Natura 2000-beheerplannen richt de provincie zich primair op twee strategische doelstellingen uit het bestuursakkoord: het bevorderen van biodiversiteit en natuurontwikkeling. Voor de negen Brabantse beheerplannen moeten in 2010 de aanwijzingsbesluiten genomen zijn ten behoeve van ontwerpbeheersplannen en inspraak.

In het kader van de provinciale uitwerking van het Europese Countdown 2010 initiatief wordt in 2010 (het Europese jaar voor de biodiversiteit) verder geïnvesteerd in het versterken van de biodiversiteit in de bebouwde omgeving en in het agrarisch gebied.

06 Sociaal economische zaken

Sociaal-economisch beleid

Eerste tekenen van voorzichtig herstel van de economie worden afgewisseld met berichten over het oplopen van de jeugdwerkloosheid. Duidelijk is dat we economisch gezien voor grote opgaven staan. Op de korte termijn gaat het om het dempen van de economische recessie. Op de (middel)lange termijn zijn er opgaven

rond de levering en betaalbaarheid van onze energiebehoefte, goed geschoolde en gekwalificeerde arbeid en kwalitatief goede en duurzame bedrijventerreinen.

De eerste vooruitzichten geven aan dat ook in 2010 een negatieve economische groei wordt verwacht (Bron: CPB). De verdere uitrol en uitvoering van het kredietcrisismaatregelenpakket dat in februari 2009 door Provinciale Staten is vastgesteld blijft hoog op de agenda staan. In 2009 hebben we de volgende maatregelen uitgerold: MKB-Innovatiefonds, Spin-off fonds, Intensivering Participatiebedrijf BOM en Intensivering Herstructurering. We zullen in 2010 vinger aan de pols moeten houden om te zien of de maatregelen uitpakken zoals beoogd of we maatregelen moeten bijstellen of nieuwe maatregelen moeten treffen.

Bedrijventerreinenbeleid

Op basis van de Ruimtelijk Economische Visie (REV) vindt de economische onderbouwing plaats van het ruimtelijke beleid en meer specifiek het bedrijventerreinenbeleid van de provincie. Ook zal het een doorkijk geven naar het bedrijventerreinenbeleid van de toekomst. In de visie komen alle reeds ingezette lijnen samen: op het gebied van herstructurering maar ook op het gebied van werklocaties van de toekomst (zie Dynamisch Brabant paragraaf 2.3). De REV is voorzien van een uitvoeringsagenda die na goedkeuring door Provinciale Staten in 2010 'verder' zal worden uitgevoerd.

Logistiek Park Moerdijk

Wij hebben de Bestuursovereenkomst Realisatie Gebiedsontwikkeling Moerdijk vastgesteld. Daarmee komt de ontwikkeling en realisatie van het Logistiek Park Moerdijk, als onderdeel van de totale gebiedsontwikkeling Moerdijk, een stap dichterbij. Met de bestuursovereenkomst is de aanleg en ontwikkeling van het Logistiek park nog geen feit; de komende twee jaar richt de aandacht van de provincie zich op de planologische procedure en het oprichten van een ontwikkelorganisatie die de ontwikkeling en realisatie van het logistiek park risicodragend op zich neemt.

Energie

In het Masterplan Energie is de ambitie verwoord om het huidige energiebeleid uit te bouwen tot een duurzame lange termijn investeringsagenda. Daarbij wordt ingezet op duurzame energie als economische kans omdat daarmee de grootste winst voor Brabant is te behalen. We willen aansluiten bij de sterktes van Brabant door in te zetten op innovatie en technologie. De voorgestelde investeringen in een duurzame energiehuishouding zijn uitgewerkt in zes speerpunten: gebouwde omgeving, mobiliteit, decentrale netwerken en opslag, warmte, biomassa en greentechnologie, zonne-energie. We pakken deze speerpunten in nauwe samenwerking met onze partners op.

Deelnemingen

In mei 2009 hebben we besloten de aandelen van de provincie in het productie- en leveringsbedrijf Essent te verkopen. De provincie blijft aandeelhouder van Enexis, het netwerkbedrijf, en van enkele andere vennootschappen (waaronder Essent Milieu) die na splitsing zijn ontstaan. Deze deelnemingen worden in 2010 regulier beheerd. Een aantal vennootschappen is administratief van aard, een aantal heeft ook een inhoudelijke component die in 2010 verder zal worden uitgewerkt (Enexis en Essent Milieu).

07 Jeugd, cultuur en samenleving

Jeugd

In 2010 zal duidelijk worden wat de gevolgen zijn van de landelijke evaluatie van de Wet op de jeugdzorg voor de omvang van het takenpakket van de provincie met betrekking tot jeugdzorg. Mogelijk zijn in 2010 voor Noord-Brabant onvoldoende middelen beschikbaar omdat het Rijk naar verwachting geen volledig beeld heeft van de vraagontwikkeling. Dit kan leiden tot een afbouw van de huidige capaciteit van zorg en mogelijk tot nieuwe wachtlijsten.

De eerder beoogde reducering van de wachtlijsten naar nul blijkt niet reëel. Kwalitatief wachtlijstonderzoek door de provincie heeft uitgewezen dat er niet beïnvloedbare redenen zijn waardoor het aantal wachtenden voor Noord-Brabant altijd ongeveer 150 – 200 cliënten zal zijn. Uitgangspunt blijft dat geen jeugdige onnodig langer dan negen weken wacht als gevolg van een capaciteitsprobleem.

Door voldoende en effectieve preventie of eerstelijns hulp aan jeugd en gezin te bieden kan instroom in de geïndiceerde jeugdzorg worden beperkt en wordt de uitstroom uit de geïndiceerde jeugdzorg bevorderd door jongeren te begeleiden om een eigen leven op te bouwen. Hiervoor is in het bestuurakkoord de ambitie opgenomen om in alle 68 gemeenten een Centrum Jeugd & Gezin te realiseren. In 2011 hebben alle jeugdigen en gezinnen in Brabant toegang tot een CJG.

Cultuur

De provincie ondersteunt, met behulp van de steunfunctie Erfgoed Brabant, de professionalisering en zichtbaarheid van 68 Brabantse musea. Er wordt geïnvesteerd in vijf grote Brabantse musea zodat zij educatie, publieksbereik en samenwerking met andere (culturele) instellingen kunnen ontwikkelen. In 2010 bezoeken circa 1,5 miljoen mensen de Brabantse musea.

Samen met gemeenten en het onderwijs bouwen wij de activiteiten op het gebied van marktplaatsen uit van het basis naar het voortgezet onderwijs. In 2010 is het doel om naast een bereik van 60% in het basisonderwijs ook 30% van het voortgezet onderwijs te bereiken met deze activiteiten.

Tenslotte dragen wij met de ontwikkeling van de provinciale bouwsteen bij aan de nominatiekansen voor Brabantstad Culturele Hoofdstad 2018.

Samenleving

Naast de Perspectiefrijke programmalijnen (zie paragraaf 2.4) ondersteunt de provincie vanuit de 2^e lijn vrijwilligerswerk, belangenbehartiging patiënten, sociale veiligheid, integratie en mantelzorg door organisaties in het veld en de gemeenten te ondersteunen. In 2010 willen wij het bereik van deze ondersteuning vergroten en de waardering ervoor verhogen. Voorbeeldprojecten op deze terreinen zijn Kleurrijk Brabant Werkt, Leert, Onderneemt en Zorgt

08 Ruimtelijke ontwikkeling

Structuurvisie/Verordening

De wet RO verplicht de provincie vast te leggen wat de provinciale belangen zijn en welke rol de provincie pakt om deze belangen te realiseren. Medio 2010 is dit

duidelijk door vaststelling van de structuurvisie en verordening Ruimte door Provinciale Staten.

Met de structuurvisie wordt o.a. duidelijk welke projecten de provincie actief gaat realiseren (zoals AFC Dinteloord en de Beerze), op welke wijze regionaal overleg wordt ingezet en hoe met de gemeenten met planvorming wordt omgegaan. Vooruitlopend daarop zal in de geest hiervan gewerkt worden. Beoordeling van de gemeentelijke bestemmingsplannen, projectbesluiten etc. zal zich nadrukkelijk richten op de provinciale belangen die beschermd moeten worden (zoals vastgelegd in de Verordening Ruimte).

Ontwikkelbedrijf

In 2008 is de eerste aanzet gegeven voor de inrichting van een ontwikkelbedrijf. Met het ontwikkelbedrijf kan de provincie een meer sturende rol verkrijgen in regionale gebiedsontwikkelingen om op die manier actief invulling te kunnen geven aan de uitvoering van het provinciale beleid (zoals vastgelegd in de structuurvisie). Dit gebeurt o.a. door (risicodragend) te participeren in deze projecten en constructies op maat aan te bieden. De participatie in Maintenance Valley bij Woensdrecht is hier een voorbeeld van.

09 Revitalisering landelijk gebied

De monitoring van de voortgang op alle thema's van het Programma Landelijk Gebied wordt gepresenteerd in een brabantbrede barometer en negen gebiedsbarometers. De midterm review van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) wordt uitgevoerd met conclusies over bijstellingen van prestaties, doelen en financiën en met een doorkijk naar de periode 2013-2017.

10 Wonen

Stimuleringsmaatregelen Woningbouwproductie

In het kader van het Maatregelenpakket kredietcrisis is € 400 miljoen beschikbaar gesteld. Voor de stimulering van de woningbouwproductie als onderdeel van dat maatregelenpakket is € 250 miljoen beschikbaar. Met deze maatregelen gaat de provincie zich inspannen om de komende twee tot drie jaar de bouw van ca. 10.000 woningen, die door de recessie niet gerealiseerd dreigen te worden, vlot te

trekken. Daarmee zijn zowel volkshuisvestelijke als werkgelegenheidseffecten gediend.

Het maatregelenpakket omvat instrumenten aan de vraagzijde (consumenten) en aan de aanbodzijde (producenten). Aan de aanbodzijde wordt gewerkt met maatwerk. Alle gemeenten in Brabant zijn benaderd voor het aandrazen van projecten die met behulp van provinciale steun snel tot uitvoering kunnen komen. Voor 2010 worden er maatwerkoplossingen verwacht voor circa 4.000 woningen.

Investeringsbudget stedelijke vernieuwing

Vanaf 2010 geldt een nieuw tijdvak voor het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV3): 2010 tot en met 2014. Het betreft een rijkssubsidie die via de provincie aan gemeenten wordt verstrekt. Met een nieuw tijdvak gaat in 2010 ook een nieuwe regeling in. Met deze regeling stimuleert de provincie gemeenten om te focussen en meer grootschalige stedelijke vernieuwingsprojecten te realiseren.

Stimuleringsregeling goedkope koop en collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO)

Om bij te dragen aan een betere aansluiting van vraag en aanbod heeft de provincie twee stimuleringsregelingen ingesteld.

- Met de 'stimuleringsregeling goedkope koop', waarvoor € 16 miljoen beschikbaar is, wordt beoogd dat er meer goedkope koopwoningen (voor starters) worden gebouwd. De provincie heeft afspraken gemaakt met de gemeenten voor het bouwen van 10.900 goedkope koopwoningen in de periode 2007-2011, ofwel ruim 2.000 per jaar.
- Met de 'stimuleringsregeling collectief particulier opdrachtgeverschap' (CPO) wil de provincie bereiken dat er meer woningen (en m.n. voor starters) in CPO gebouwd worden. Er is € 5 miljoen beschikbaar t/m 2011 om CPO-initiatieven te ondersteunen. In 2009 zijn de beschikbare middelen t/m 2011 reeds verplicht.

90 Bedrijfsvoering

Aandachtsgebieden binnen de bedrijfsvoering zoals de verdere verbetering van de Planning & Control-cyclus en invulling geven aan Anders Werken (o.a. digitalisering klantprocessen) zijn grotendeels ondergebracht binnen de programmalijn Verbindend Brabant (zie paragraaf 2.6).

Daarnaast komt de Provincie de afspraken na die met het Rijk zijn gemaakt in het kader van:

- Nationaal Uitvoerings Programma Dienstverlening en e-overheid (NUP), en
- Basisvoorziening Geo-informatie Nederland (GIDEON).

Ook 'onderbesteding' is een thema dat nadrukkelijk wordt opgepakt in 2010. De nadere analyse van onderliggende problematiek en toepasbaarheid van diverse instrumenten (zoals scherper plannen, overprogrammeren en 'governance'-afspraken) vormen de basis voor een structurele aanpak van de onderbesteding. Deze analyse die samen met de Rekeningcommissie in 2009 is uitgevoerd heeft geleid tot een nadere uitwerking in termen van acties die worden uitgevoerd, gemonitord en verantwoord.

Daarnaast wordt opvolging gegeven aan de aanbevelingen van de accountant op het gebied van bedrijfsvoering. Verder wordt ook de succesvolle inzet van mediation in 2010 verder uitgerold in alle primaire processen die zich daarvoor lenen. Tenslotte is naar aanleiding van het rapport van de Zuidelijke rekenkamer (eind 2008) over de provinciale communicatie in 2009 een groot verbetertraject gestart dat in 2010 wordt afgerond.

Op het gebied van personeelsbeleid en integriteit hechten wij sterk aan een professionele werkomgeving en goed werkgeverschap. In 2010 werken wij aan de verdere ontwikkeling van een toekomstbestendig personeelsbeleid, met het oog op 2015. Wij besteden in de komende jaren op reguliere basis aandacht aan integer handelen en de dilemma's die zich daarbij kunnen voordoen. Zo zorgen wij ervoor dat het thema goed op de agenda en onder de aandacht van de medewerkers blijft.

3 Financiële overzichten

3.1 Begroting 2010 algemeen

Tabel 3.1A Totaaloverzicht exploitatielasten

Exploitatielasten (x € 1 mln)	Jaarrekening			Begroting				
	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
01. Bestuur	15,8	20,4	17,9	20,7	21,1	21,3	19,3	17,9
02. Verkeer en Vervoer	161,8	197,2	222,2	316,7	318,6	319,1	301,5	296,0
03. Water	24,4	27,6	25,9	53,3	40,7	43,1	34,2	45,4
04. Milieu	66,0	68,2	92,6	131,2	83,9	79,3	60,9	62,0
05. Natuur, bos en landschap	16,4	19,3	44,8	76,1	86,9	78,0	64,6	107,2
06. Sociaal economische zaken	14,5	57,8	33,3	103,0	76,1	56,0	30,1	22,8
07. Jeugd, cultuur en samenleving	247,7	252,2	275,3	326,1	324,7	297,4	269,2	260,9
08. Ruimtelijke ordening	9,5	10,7	47,4	30,0	37,5	30,9	8,4	13,3
09. Revitalisering landelijk gebied	10,2	17,8	35,7	77,7	69,6	51,8	35,1	55,5
10. Wonen	25,7	14,7	19,0	35,5	30,0	16,3	1,1	1,1
Subtotaal	592,0	685,9	814,1	1.170,2	1.089,0	993,2	824,4	882,1
31. Algemeen financieel beleid	59,4	15,9	52,8	48,4	46,2	77,4	124,8	127,5
Stortingen in reserves	17,4	164,9	603,3	266,9	53,6	30,5	20,3	50,1
Totaal exploitatielasten	668,8	866,7	1.470,2	1.485,5	1.188,8	1.101,1	969,5	1.059,7
<i>w.v. kapitaallasten investeringsprogramma</i>	<i>59,8</i>	<i>51,0</i>	<i>74,9</i>	<i>72,6</i>	<i>65,9</i>	<i>76,3</i>	<i>83,6</i>	<i>89,6</i>

Tabel 3.1B Totaaloverzicht inkomstenbronnen

Inkomstenbronnen (x € 1 mln)	Jaarrekening 2008	Begroting 2009	2010	%	2011	2012	2013
Doeluitkeringen van het Rijk/EU	322,2	432,0	408,0	34,3	370,1	353,7	427,8
Opcentenopbrengst motorrijtuigenbelasting	207,2	210,3	212,4	17,9	214,6	216,7	218,9
Dividendopbrengsten (vnl. Essent)	125,3	137,7	123,5	10,4	123,5	123,5	123,5
Uitkering provinciefonds	118,1	126,1	126,2	10,6	124,5	125,8	124,8
Onttrekkingen aan reserves	571,1	441,4	214,6	18,1	160,1	47,0	61,0
Financieringsfunctie en overige inkomsten	149,2	138,0	104,1	8,7	108,4	102,8	103,7
Totaal baten	1.493,1	1.485,5	1.188,8		1.101,2	969,5	1.059,7

Tabel 3.1C Totaaloverzicht investeringsuitgaven

Investeringsvolume (x € 1 mln)	Jaarrekening 2004	2006	2008	Begroting 2009	2010	2011	2012	2013
Provinciale investeringen	34,4	32,9	42,5	50,6	54,8	63,2	47,3	68,1
Investeringsbijdragen w.o. EHS en RLG	12,5	29,2	8,3	58,2	109,0	60,6	22,5	27,0
Subtotaal geactiveerde investeringen¹	46,9	62,0	50,8	108,8	163,8	123,8	69,8	95,1
Vertrouwen in Brabant (zie tabel 3.2)			40,9	30,2	16,3	6,9	-	-
Overige BA-gerelateerde onderwerpen			11,3	26,8	12,0	8,7	-	-
Investeringsprogr. 2008-2011 Rijk-provincies			26,0	26,5	26,5	26,5	-	-
Subtotaal Investeringsimpuls t.l.v. Reserve 2050			78,2	83,5	54,8	42,1		
Totaal investeringsvolume			124,2	192,3	218,6	165,9	69,8	95,1

¹ zie begrotingsbijlage 16 (investeringsschema)

Toelichting

Tabel 3.1A laat een stijgende lijn zien in de realisatie van onze exploitatielasten van de programma's. Tussen 2004 en 2008 zijn de lasten in 4 jaar met ca. 38% gestegen. Tot en met 2008 was er binnen de investeringsuitgaven (tabel 3.1C) geen sprake van een stijgende lijn. Met het nieuwe bestuurakkoord (€ 500 mln. exploitatie en € 400 mln. investeringen), de voorjaarsnota 2008 (€ 300 mln.) en het maatregelenpakket kredietcrisis (€ 400 mln.) heeft er een intensivering plaatsgevonden van ca. € 1,6 miljard. De vertaling van de voorjaarsnota 2008 verklaart de stijging in de storting van de reserves in 2008 (reserve groundbank, regionale structuurversterking en infra). Door deze omvangrijke intensivering wordt in 2009 en 2010 dan ook een procentuele hogere stijging in de realisatiecijfers verwacht dan de jaren ervoor.

3.2 Vertrouwen in Brabant

In de begroting 2010 is voor de uitvoering van het Bestuursakkoord Vertrouwen in Brabant een totaalbedrag van € 200 miljoen gereserveerd. Een deel van de middelen wordt ingezet in het kader van Samen Investeren in BrabantStad en het Programma landelijk gebied. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de besteding van de middelen binnen de diverse programmalijnen. Voor het meerjarenoverzicht wordt verwezen naar de aparte paragraaf Programma's die bij de najaarsnota wordt aangeboden.

x € 1 mln.	Bestuursakkoord 2010	Waarvan Samen Investeren 2010	Waarvan PLG 2010
Mooi Brabant	8,6	0,3	5,1
Creëren van nieuwe landschappen	4,7		4,7
Herstructureren bedrijventerreinen en stedelijke zones ^{*1}	0,9	0,3	0,4
Saneren lelijk Brabant ^{*2}	3,0		
^{*2} 3,0 mln. ten laste van reserve Brabant 2050			
Schoon Brabant	12,3	3,8	4,3
Landschappen ^{*1}	2,9	1,5	2,9
Gezond en veilig	4,4	0,3	1,4
Proeftuinen	5,0	2,0	
Dynamisch Brabant	18,7	4,8	
Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap	8,5	3,6	
Brabant bruist ^{*3}	7,2	1,2	
Schone slimme en concurrerende economie	3,0		
^{*3} € 6,0 mln. ten laste van reserve Brabant 2050			

x € 1 mln.	Bestuursakkoord 2010	Waarvan Samen Investeren 2010	Waarvan PLG 2010
Perspectiefrijk Brabant	32,3	5,6	10,0
Samenleving	15,0	1,5	10,0
Jeugd	6,1	1,7	
Cultuur	1,5		
Monumenten ^{*4}	7,3	2,3	
Inzicht en overzicht	2,4	0,1	
^{*4} € 7,3 mln. ten laste van reserve Brabant 2050			
Bereikbaar Brabant	62,9	36,8	
Investeringsimpuls infrastructuur (investeringsbudget)	62,2	36,8	
Mobiliteitsonderzoeken	0,7		
Verbindend Brabant	2,3		
Eén Brabant, Merk Brabant, Transparante bedrijfsvoering	0,2		
Klantgerichte dienstverlening	2,1		
Overige onderwerpen ^{*5}	62,9		20,1
⁸⁵ € 12,0 mln. ten laste van reserve Brabant 2050			
Totaal Vertrouwen in Brabant			
Exploitatie € 109,5	200,0	51,3	39,5
Reserve 2050 € 28,3			
Investerings € 62,2			

^{*1} Projecten Groene Delta (mooi en schoon brabant) en nationaal landschap en toegangspoorten Groene Woud (schoon brabant) zitten zowel in Samen Investeren in BrabantStad als in het Programma landelijk gebied.

3.3 Programma landelijk gebied

Thema	Productgroep	2010 x €1 mln.
Bodem en Water	03.03/ 04.01	6,7
Landbouw	04.03/ 04.05 09.01	21,6
Landschap en cultuurhistorie	05.03/ 09.01	4,9
Natuur	03.03/ 03.04 / 03.05 05.02/ 05.03 / 09.01	78,4
Natuur/ programmabeheer	05.02	12,4
Toerisme en recreatie	06.02/ 06.04	3,3
Wonen, werken en leefbaarheid	07.01/ 09.90	4,9
Revitalisering landelijk gebied	09.01/ 09.90	10,5
Projecten uit Mooi Brabant	05.02/ 05.03 09.02/ 10.01	5,1
Projecten uit Schoon Brabant	04.05/ 05.03	4,3
Projecten uit Perspectiefrijk Brabant	07.01	10,0
Totaal Landelijk Gebied		162,1

In de begroting 2010 is voor de uitvoering van het Programma landelijk gebied een totaalbedrag van € 162,1 miljoen gereserveerd. Deze middelen zijn terug te vinden in verschillende hoofdstukken van de begroting. Onderstaand overzicht geeft per thema aan waar de diverse onderwerpen uit het programma Vertrouwen in Brabant terug zijn te vinden. Voor de meest actuele cijfers en het meerjarenoverzicht wordt verwezen naar de aparte paragraaf Programma's die bij de najaarsnota wordt aangeboden.

3.4 Samen investeren in BrabantStad

Programmalijn	Productgroep	BA-ViB *	Overig *	Totaal 2010 x €1 mln
Mooi Brabant	05.03/ 08.01	0,3	24,5	24,8
Schoon Brabant	04.01/ 04.03 04.06/ 04.11 05.03	3,8	13,1	16,9
Dynamisch Brabant	06.01/ 06.02 06.06	4,8	8,4	13,2
Perspectiefrijk Brabant	07.01/ 07.02 07.03/ 07.04	5,6	12,4	18,0
Bereikbaar Brabant (investeringen)	02.03	36,8		36,8
Verbindend Brabant	01.05		1,8	1,8
Overige projecten	07.03		6,2	6,2
Totaal Samen Investeren in BrabantStad		51,3	66,4	117,7

* BA-ViB (zie tabel 3.2). Overige dekking bestaat uit reguliere middelen en het fonds regionale structuurversterking.

In 2010 wordt voor een totaalbedrag van € 117,7 miljoen (waarvan € 36,8 mln. investeringsuitgaven) samen met de B5 geïnvesteerd in Brabant. Onderstaand overzicht geeft een totaalbeeld van de bijdragen uit de diverse programmalijnen en productgroepen aan ‘Samen investeren in Brabant(stad)’. Voor het meerjarenoverzicht wordt verwezen naar de aparte paragraaf Programma’s die bij de najaarsnota wordt aangeboden.

3.5 Maatregelenpakket aanpak kredietcrisis

In de begroting 2010 is een bedrag van € 22,5 miljoen (exploitatie-uitgaven) aan stimuleringsmaatregelen kredietcrisis gereserveerd. Het totale maatregelenpakket aan stimuleringsmaatregelen bedraagt € 400 miljoen. De exploitatie-uitgaven die hiermee gemoeid zijn bedragen € 57,0 miljoen. Naast de exploitatie-uitgaven is een volume van € 333,0 miljoen voorzien aan participaties en leningen en € 10 miljoen voor het participatiebedrijf van de BOM BV. Onderstaand overzicht geeft voor de exploitatie-uitgaven per productgroep aan waar de diverse stimuleringsmaatregelen uit het maatregelenpakket kredietcrisis terug zijn te vinden. Voor het meerjarenoverzicht wordt verwezen naar de aparte paragraaf Programma's die bij de najaarsnota wordt aangeboden.

Subsidies en exploitatie	Totaal € x 1 mln.	2010 € x 1 mln.
Beroepsbevolking met talent en ondernemerschap 06.01		
- versterking arbeidsmobiliteit	5,0	2,5
- Spin-off fonds BOM	12,5	5,0
- R & D kenniswerkers	3,0	1,0
Brabant Bruist		
- procesmanagement BHB 06.02	0,7	0,4
- Toevoeging risicoreserve BHB	9,3	4,6
Slimme, schone en concurrerende economie 06.03		
- energiebesparende maatregelen	17,5	5,0
- schoon rijden	5,0	2,5
- loket-functie	0,5	

Subsidies en exploitatie	Totaal € x 1 mln.	2010 € x 1 mln.
- procesmanagement MKB-innovatiefonds	2,0	0,9
Economie, algemeen en uitvoering 06.04		
- algemene projectkosten maatregelenpakket	1,0	0,4
Cultuur en Sport 07.03		
- restauratie monumenten	0,5	0,2
Subsidies en projecten (wonen) 10.01		
- voorbereiding-/uitvoeringskosten woningbouw	15,0	5,0
Participatiemaatschappij BOM	10,2	
Onttrekking reserve grondbank (woningbouw)	-15,0	-5,0
Totaal	67,2	22,5
Participaties en leningen		
- MKB-innovatiefonds	25,0	
- voorfinanciering energie- besparende maatregelen	50,0	
- leningen restauratie monumenten	8,0	
- stimulering woningbouwproductie	250,0	
Totaal	333,0	
Bij de najaarsbrief is een meerjarenplanning opgenomen voor het verloop van de participaties en leningen.		